

teir, ið gingu undan. Um grót og sovorðið kom fyrri hjá teimur, so fyltu teir sjálfir vognarnar. Tá man koyrði kol, fylti man sjálfur vognin – tað smáa fylti man við eini skól, og tey stóru stykkini lyfti man upp í vognin.

Tað var tungt á koyra – jeg haldi, at jeg koyrði í einar triggjar mánaðir, so slapp jeg at hægga. Tað var lættari at sita og hægga, og tað var betri dámt arbeiði. Hitt var so forferðiliga ónossligt – at koyra út um morgnarnar í storminum og samaleiðis í myrkrunum.

Tað var ógilega keðligt, tað okur mottu hvørjum øðrum við vognunum. Tað var frægast úti, tí har vóru tvey spor, men inni har komst tú á eina platu, og hon gekk í fyra rættingar. Tá ið so ein maður kom inn við einum tónum vogni, og tú kom út við einum fullum vogni, so mátti tú stöðga á plátuni og fara inn annan vegin, meðan hin slapp niðan aftur við vogninum. Man mátti ofta bakka.

Tá man kom út við vogninum, so tóku teir imóti, Jens í Skorti og teir. Teir koppaðu so vognarnar. Sporið gekk niður fyrri endanum á skinnarunum, so motti, soleiðis at vognurin koppaði sær sjálfum. Tú koyrði framá, so fór hann eftir hövðinum. Man hevði bara lúkuna frá, og so rann tað fram úr honum sjálf. Uttan fyrri arbeiðdu menn við at koyra oman á Drelnes. Tað vóru oftast Jens í Skorti (Olsen) og Andreas á Beitinum (Lindberg).

Hvør maður hevði sitt nummar, og hvør maður hevði sína lykt, og tær vóru nummeraðar. Lyktirnar svaraðu til nummarið, so kom tú bara til kontrollið og bað um lyktina til tað nummarið, so fekst tú tina lykt.

Okur vóru tjúgu mans á hvørjari vaktini í trimum vaktum, so okur mundu vera einir 60 mans undir krignum.

Maður, ið kom at arbeiða í kolinum í 1948:

Sum jeg minnst, gekk ein arbeiðsdagur í kolinum nakað soleiðis: Tú hevði tina holu at koma í, og tá ið tú kom har, setti tú teg á skammilin og so var at hægga inn. Dagurin gekk soleiðis, við at tú gjørdi titt arbeiði, tú skuldi hava eitt vist at hægga inn – upp á hakkaraskalfið, tað eru einir 80 sentimetrar. Tað eru sovorðin stykki, sum tú skuldi hægga inn fyrst, og so skuldi kóhð kilast og brótaskið, og síðan skuldi kóhð lempast útfrá, men tú hevði einki at gera við at fylla vognarnar. Koyrarin fylti uppi, men sjálvandi kundi tú hjálpa til.

Í minari tíð vóru arbeiðsmenninir fluttir í bili inn til Trongisvægs, og so gingu okur niðan – vegur niðan í Rangabotn var ikki komin tá. Tú fór upp klokkan seks og fekk tær morgunmat sjálfur – man vakti ikki konuna. Konan hevði gjørt matpakkan kláran kveldið fyrri – gjarna var tað okkurt kalt frá døgurðanum kveldið fyrri, tvøst ella okkurt sovorðið. So var bara at koyra upp í varmafløskurnar og fara út til bilin. Men teir, sum arbeiðdu í kolinum fyrri mína tíð, fóru tíðliga frá húsini til gongu – eitt nú fóru fróðbingar frá húsini kl. 4 um morgunin.

Tá útskeiðað varð seinnapartin, fóru vit beint til gongu oman til bilin, ið koyrði okkum til hús. Seinni, tá vegurin kom í Rangabotn, stóð hann fyrri okkum, og tá fór man beinleiðis úr minni og í

bilin. Hetta var ein lastbilur við heinkjum uppi í lastini og kalesju. Man vaskaði sær sostatt ikki, fyrr enn man kom til hús og skifti so sjálsagt heldur ikki klæði, fyrr enn man var komin til hús. Annars vóru okur jú ikki so skitnir, tað okur komu frá arbeiði – okur vóru jú ikki svartir av koladusti – tað verður man ikki av tí føroyska kolinum, tað dálkaði ikki so nógv.

Men tá ið tú kom oman, so fekst tú tær døgurða, heitan mat, og so fórt tú at gera annað arbeiði, sum hoyrði til, seta epli niður ella hoyggja ella at manurera við seyð og sovorðið. Arbeiðsdagurin var ikki liðugur fyrr enn tú umleið kl. 10–11 um kveldið, tá tómaði man inn og so aftur om igen tíðliga um morgunin. Man svav 7–8 tímar og fór upp aftur klokkan seks um morgunin.

Okur buði í Rangabotni – mest fámjningar, men teir mundu fara til hús leygarkveld.

Í Rangabotni var frá fyrsta degi smiðja til at røkja amboðini hjá kolarbeiðsmennunum. Maður, ið byrjaði í kolanáminum í 1935, greiðir soleiðis frá:

Okur finga amboðini úr smiðjuni í Rangabotni – har sum Petur Karl Bech arbeiðdi. Hann hvesti øll amboðini hjá okum, hakkararnar og alt tað. Hann var einsamallur í smiðjuni, og arbeiðið hjá honum var at halda amboðini við líka. Hann hvesti og herdi kilar og kolaoddarnar á hakkarunum. Teir vóru spiskir í baðum endum, og teir blivu herdir. Aftan á Petur Karl kom Jógvan á Rananum at arbeiða í smiðjuni.

Vanlukkur í Rangabotni
Kolanámsarbeiði er tiltikið vandafult arbeiði. Hetta hevur mangur maður sannað víða hvar, har kolaídnabur er. Heldur ikki menninir í Rangabotni vórðu spardir fyrri vanlukkur. Try mánnalív kostaði kolavinnan tey árin, ið virksema var í Rangabotni.

Tveir mans doyðu av vanlukkum í Rangabotni tann stóra skaðadagin 17. februar 1943. Teir vóru Guttorm Simonsen úr Tjørnuvík, 18 ára gamal, og Niels Persson, 68 ára gamal og giftur. Guttorm Simonsen fekk ein betongvegge, sum fór um koll av storminum, niður yvir seg. Hann varð fluttur á Tvoroyrar sjúkrahús, har hann tveir dagar seinni, tann 19. februar, doyði av lóstinum.

Niels Persson var staddur við kontrollhúsið á kolabrúnni, tá ið ein hvírla tók húsið í heilum líki útav. Har var høgt niðurfyrri, og Niels meiddi seg so illa av fallinum, at hann doyði tann 20. februar 1943 á Tvoroyrar sjúkrahúsi.

Ein maður doyði av vanlukkuni í kolanáminum. Tað var tann 17 ára gamli Alexander Thomsen, zettaður úr Kollafirði. Vanlukkan hendi tann 4. august 1943. Alexander Thomsen var í ferð við at koyra ein kolavogn, tá takið leyp niður yvir hann, og hann doyði á staðnum.

Umhvørvi, trygd, arbeiðs- og mættiðir

Tað er mest sum óneyðugt at siga, at í kolanáminum fleiri hundrad metrar inni í fjallinum var eitt annað slag av arbeiðs-

17. februar 1943 var av ringasta veðri við rokstormi og ein skaðadagur í Rangabotni. Tvær vanlukkur hendu henda dagin. Tann fyrri vanlukkan hendi seinnapartin, tá arbeiðslíðini skifti. **Guttorm Simonsen**, vinstrumegin, var á veg frá barakkini oman í kontrollhúsið eftir eini lykt, tá ein ógileg hvírla kom, og hann fór undir veggina á nýggju smiðjuni at krøka. Ein onnur hvírla kom, og tá datt veggurin niður yvir hann. **Guttorm** varð alt fyrri eitt borin oman á koyrivegin í Trongisvægi og fluttur á Suðuroyar sjúkrahús, har hann andaðist tann 19. februar 1943. Orsøkin til vanlukkuna verður hildin at vera, at tað var ikki komið á smiðjuna. **Niels Persson**, hægurumegin, var júst liðugur at arbeiða tann 17. februar 1943 og var í ferð við at steingja kontrollhúsið. Tá kom ein hvírla og tók húsið og **Niels** út av brúnni, har høgt var niðurfyrri. **Niels** var alt fyrri eitt fluttur á Suðuroyar sjúkrahús. Í fyrstani tóktist tað, sum um hann var sloppin toluliga væl frá fallinum, men tað visti seg kortini, at hann hevði meitt seg so illa, at hann doyði tann 20. februar. Eingin mynd er til av **Alexander Thomsen**, ið doyði av vanlukkuni inni í náminum 4. august 1943.

Stabbahogging. **Andreas Lindberg**, **Andreas á Beitinum**, kilar niður. Hann hevur júst sett kilan í (ovarlaga í vinstra horni á myndini) og ger seg til at sláa. **Bulurin**, ið stendur upp undir yvirleggjaran, nevnist stemplið, og arbeiðið at seta upp undir takið kallaðist at stempla upp. Leggdi eisini til merkis lyktina niðast í vinstra horni og kolaskammilin. Har **Andreas** situr, er so lágt, at ein maður ikki fær staðið upprættur. Mynd tikin í 1939.

umhvørvi, enn menn yvirhøvur vóru vanir við – eitt umhvørvi, sum menn hava góð og minni góð minni um, sum tað sæst av nógvum av tí, sum heimildarmenn greiða frá:

Hvussu tað var at vera inni í minni? Jú, tað var gott, jeg kendi meg so tryggan, har jeg sat inni í minni, akkurat sum jeg siti her. Jeg var ongantíð bangin fyrri at verða innistongdur – jeg kundi gott lagt meg at sovið fyrri tí. Jeg spekuleraði ikki meira yvir tað enn so. Tað haldi jeg heldur ikki nakar annar gjørdi. Eitt lagið var, at meðan tú vart í minni, var tú skjótur fyrri at sveitta, tá ið tú arbeiðdi – tað kom av klimanum. Luftin var sum oftast góð, ta vit komu um morgunin, men versnaði, so sum dagurin gekk. Hetta kom helst av arbeiðinum og av monnum...okur vóru jú einir 30–40 mans um hetta mundið.

Um veturin fóru vit inn í myrki og komu út aftur í myrki. Men tá ið tú komst inn, kendist tað, sum um tú komst inn í eina húsuttanifrá, serstakliga tá ið tað var kalt úti, tá var mest sum lunkað at koma inn í minni. Men tá ið tú sat eina løtu og ikki hogdi – til domis fekk tær at eta, so kólnaði tú, so mátti man klæða seg í – gjarna hevði man okkurt við at klæða seg í, meðan man á – frakkar ella okkurt sovorðið.

Hvussu tað var at arbeiða í kolinum í mun til annað arbeiði? Tað var troyttandi, man kom niðan har um morgnarnar vátur og kaldur, illa til pass og so við hvørt, friggjakveld vórðu vit verandi har uppi, svóvu um náttina og ofta tá óveður var, so fór man ikki oman-